

Samenvatting		Pagina 3
Hoofdstuk 1	Code Rood, voorbereidende fase	Pagina 5
Hoofdstuk 2	Code Rood, aan de slag in de praktijk	Pagina 10
Hoofdstuk 3	Code Rood, gezinssysteem in beeld	Pagina 20
Hoofdstuk 4	Code Rood, conclusies en aanbevelingen	Pagina 25
Bijlagen		Pagina 28

Samenvatting

Huiselijk geweld is een van de omvangrijkste geweldsvormen in onze samenleving. Huiselijk geweld komt voor binnen alle culturen en alle lagen van onze bevolking. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn vaak vrouwen en kinderen, maar treft ook mannen, ouders en ouderen.

De aanpak van huiselijk geweld wordt steeds efficiënter en effectiever. De ontwikkelingen zijn breed en gaan in snel tempo. In 2013 wordt de wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ingevoerd en daarmee zal de meldingsbereidheid naar verwachting toenemen. Maar daarmee zijn we er nog niet. In het kader van terugdringen van recidive acht de Minister van Veiligheid & Justitie een verscherpte aanpak noodzakelijk voor plegers van ernstig, telkens terugkerend huiselijk geweld en plegers van 'intimate terrorism'. De Minister heeft daarom besloten om binnen een aantal veiligheidshuizen voor deze plegers een gerichte aanpak te laten ontwikkelen, onder de naam 'Code Rood.' Daarbij gaat het zowel om het definiëren van deze groep moeilijk benaderbare plegers, het selecteren van de Code Rood- casuïstiek én het ontwikkelen van een verscherpte aanpak met zowel een strafrechtelijke component als een invalshoek vanuit de zorg. De pilot voor deze aanpak is in 2012 uitgevoerd.

Deelname veiligheidshuis Nood-Limburg¹

De veiligheidshuizen Eindhoven, Enschede en Groningen zijn in december 2011 gezamenlijk gestart met de voorbereidende werkzaamheden. Aangezien het veiligheidshuis Groningen zich voorafgaand aan de start van de pilot afmeldde, is het veiligheidshuis Noord-Limburg in juni 2012 gevraagd om zich alsnog aan te sluiten. In juli 2012 is het projectplan akkoord bevonden en begin september 2012 is gestart met de pilot Code Rood. Dat het veiligheidshuis Noord-Limburg ondanks de korte voorbereidingstijd toch heeft kunnen deelnemen, is met name te danken aan de enthousiaste inzet van de betrokken ketenpartners, die het belang van de pilot vanaf de eerste minuut herkenden en onderschreven.

De resultaten van de pilot Code Rood

Het proces van ontdekken en ontwikkelen tijdens de pilot Code Rood heeft het veiligheidshuis Noord-Limburg handvatten, knelpunten en ervaringen opgeleverd.

De eerste goede zet was het instellen van een deskundigheidsplatform voor huiselijk geweld: het expertiseteam.² Het direct bij binnenkomst verrijken van meldingen met dossierinformatie en informatie vanuit de straf- en zorgketen was ook zo'n gouden greep, want snelheid van screening en handelen bleek bij de afhandeling van iedere casus essentieel. Het expertiseteam heeft ook het gebruik van een risicotaxatie om de ernstigste plegers van huiselijk geweld te detecteren als positief en ondersteunend ervaren, want door de vooraf vastgestelde taxatie was het expertiseteam gedwongen om bij iedere casus dezelfde risicofactoren af te wegen en naar gelijksoortige kenmerken te zoeken. In het tweede hoofdstuk van deze rapportage wordt de inzet van de risicotaxatie verder besproken.

¹ Het werkgebied van het veiligheidshuis Noord-Limburg beslaat de gemeenten Beesel, Bergen, Gennip, Horst a/d Maas, Mook en Middelaar, Peel en Maas, Venlo en Venray.

² Het expertiseteam bestond uit de Vincent van Gogh stichting, de Mutsaersstichting, het Steunpunt Huiselijk Geweld Noord-Limburg, de politie, Bureau Jeugdzorg, het Openbaar Ministerie en het veiligheidshuis, dat de projectleiding- en ondersteuning leverde.

De bij de Mutsaersstichting al vóór de pilot toegepaste multifocus methode was doorslaggevend bij een verscherpte aanpak van huiselijk geweld. Tijdens de pilot Code Rood is gebleken dat met deze ‘werkwijze à la bemoeizorg’ in combinatie met een systemische benadering snel positieve resultaten kunnen worden geboekt. In de rapportage leest u in hoofdstuk 1 meer en in de bijlage uitgebreid over de multifocus methode.

Maar het expertiseteam kwam ook knelpunten tegen. Het aantal meldingen van ernstig huiselijk geweld stijgt, mede veroorzaakt door de economische crisis. Diezelfde crisis zorgt er ook voor dat haast iedere ketenpartner van het veiligheidshuis met bezuinigingen en reorganisaties kampt. In een ketensamenwerking leidt dit tot terugtrekkende bewegingen van de kernpartners binnen het veiligheidshuis, wat zijn effect heeft op het effectief functioneren van de keten en het bieden van een sluitende aanpak. Tijdens de pilot Code Rood liep het expertiseteam bijvoorbeeld tegen wachtlijsten aan ten aanzien van het starten van therapieën, dossiers die al veel te lang op de plank lagen en opnamestoppen als gevolg van ‘teveel werk met te weinig mensen’.

De ketenpartners geven unaniem aan de verscherpte aanpak van Code Rood te willen voortzetten, maar ze zijn door capaciteitsgebrek onvoldoende in staat de gewenste kwaliteit te borgen. Zo waren alle ketenpartners binnen het expertiseteam het er roerend over eens dat de resultaten van de pilot Code Rood nog mooier hadden uitpakten als tijdens de pilot de daderhulpverlening ook van de grond was gekomen. Psychotherapie en psychiatrische hulpverlening voor de plegers plus ondersteuning vanuit de reclassering waren zeer welkom aanvullingen geweest, maar ook vanuit deze hoek was capaciteitsgebrek de reden om versterk te laten gaan.

Ook de gemeenten zijn van mening dat huiselijk geweld een belangrijk aandachtspunt is binnen het veiligheidsbeleid. Toch blijkt in de praktijk, dat een gemeenschappelijke visie en een gemeenschappelijk plan van aanpak grotendeels ontbreekt. Waar bestuurders het voortouw zouden moeten nemen, blijft de aanpak van huiselijk geweld te zeer een zaak van welwillende individuen binnen de keten.

Tenslotte

Ieder mens is uniek, iedere slachtoffer is uniek én ieder pleger is uniek. Een specifieke verscherpte aanpak voor Code Rood-cases is daarom niet vast te stellen: in iedere casus is er sprake van een unieke aanpak op basis van maatwerk. Toch beschouwen de ketenpartners binnen het expertiseteam van het Veiligheidshuis Noord-Limburg de pilot Code Rood als zodanig geslaagd, dat ze er hier nog graag aan toe willen voegen dat zij ervan overtuigd zijn dat zowel kindermishandeling als zedenzaken eveneens gebaat zouden zijn met de verscherpte integrale aanpak van Code Rood.

Wij wensen u veel plezier en inspiratie toe bij het lezen van onze rapportage!

Maart 2012,

K. in 't Zandt-Lommen, procesmanager huiselijk geweld, Veiligheidshuis Noord-Limburg
G. Simons, casemanager Mutsaertsstichting, Venlo

Hoofdstuk 1 Code Rood, voorbereidende fase.

Waar komen we vandaan en waar willen we naar toe? Welke voorbereidingen hebben we getroffen vanuit welke situatie? Waarop leggen we in de werkwijze de nadruk om daadwerkelijk de ernstigste vormen van huiselijk geweld te detecteren en aan te pakken? Hoe hebben we het een en ander vorm gegeven in de praktijk zodat de professionals gezamenlijk aan de slag konden gaan? Dit alles wordt beschreven in hoofdstuk 1, Code Rood; de voorbereidende fase.

1.1 Nulsituatie

Sinds 2007 heeft het veiligheidshuis Noord-Limburg voor professionals een voordeurfunctie ten aanzien van huiselijk geweld. Jaarlijks worden er 1700 huiselijk geweldmeldingen aangedragen, waarvan 95 % door de politie Limburg-Noord. De aard van de meldingen is divers. De intensiteit waarmee ze worden opgepakt varieert. Acties kunnen uiteenlopen van registreren, verrijken, doorzetten, organiseren van één of meerdere ronde tafel overleggen onder voorzitterschap van de procesmanager of het langdurig monitoren van intensieve trajecten. De kleur van de casuïstiek loopt uiteen van groen tot rood, van eenvoudig(er) tot zeer complex.

1.2. Projectteam

De projectleider draagt zorg voor:

1. Organiseren aanpak
2. Aansturing en monitoring proces
3. Rapportering volgens planning
4. Deelname aan de landelijk projectgroep
5. Budgetbeheer

Projectondersteuning wordt ingezet voor de volgende taken:

1. Administratieve afhandeling Code Rood
2. Genereren van de gevraagde onderzoeksgegevens
3. Algemene (administratieve) ondersteuning projectleider.

Voordat de pilot van start ging, hebben we een **projectteam** samengesteld. Diverse kernpartners in de aanpak van huiselijk geweld (de Reclassering, het Steunpunt Huiselijk Geweld Noord-Limburg, de Mutsaertsstichting, de politie, het Openbaar Ministerie, het Vincent van Gogh instituut, Bureau Jeugdzorg), evenals het Forensisch Psychiatrisch Centrum De Rooyse Wissel en de Forensisch Psychiatrische Polikliniek De Horst hebben hiervan deel uitgemaakt. Het projectteam heeft gediend als denktank ten aanzien van de operationele organisatie (hoe gaan we het een en ander in de praktijk brengen) en het borgen van de randvoorwaarden (wat wordt hierin vanuit de organisaties verwacht). Later ging het **expertiseteam** verder zonder de Reclassering, de Rooyse Wissel en De Horst, wat zeker niet te wijten was aan enthousiasme, maar aan capaciteitsproblemen van de betreffende organisaties.

1.3. Doelstelling

Doel van de pilot was om een aanpak te ontwikkelen die zich richt op daders van terugkerend geweld en plegers van ‘intimate terrorism’. Het veiligheidshuis Noord-Limburg heeft getracht de ernstigste

vormen van huiselijk geweld met hoog risico (code rood) te **onderscheiden van anderen (detectie)** én het veiligheidshuis heeft **een effectievere aanpak ontwikkeld** om deze vormen van huiselijk geweld te stoppen.

1.4. Output

- Rapport met de resultaten van de pilot (inclusief financiële verantwoording);
- Advies aan de landelijke projectgroep ten aanzien van landelijk vervolg van een verscherpte aanpak van de ernstigste plegers van geweld in huiselijke kring met grootste impact op slachtoffers.

Tijdens de pilot is gewerkt aan de volgende items:

1. Het definiëren van groepen plegers met Code Rood. Specifiek gaat het om de 'intimate terrorists'.
2. Selecteren van deze cases. Hoe gaat het veiligheidshuis voortaan meldingen waarin het gaat om Code Rood-plegers selecteren?
3. Het ontwikkelen van een verscherpte aanpak voor deze cases in de veiligheidshuizen. Het kan zowel gaan om een effectievere strafrechtelijke aanpak als om het actiever inzetten van zorg, of een combinatie van beide.

Op basis van:

1. Het leerproces in de praktijk: er is sprake van '*learning on the job*' waarin het deskundigheidsplatform, verder genoemd het expertiseteam, de Code Rood-cases tot op de bodem uitdiept.
2. Wat is kenmerkend aan de categorie 'intimate terrorist'? Hiervoor is dossieronderzoek ingezet en een uitgebreide vragenlijst aan de betrokken casusregisseurs voorgelegd.
3. Evaluaties op het gebied van samenwerking en het effect van ingezette trajecten op casusniveau door middel van diepte-interviews met de betrokken casusregisseurs.
4. De voorbereidende fase (projectplan, commitment, herstructureren), de uitvoerende fase (de pilot in de praktijk gedurende 4 maanden) en de evaluatiefase (evaluaties op casus- en teamniveau en in het brede kernpartneroverleg) hebben plaatsgevonden in een periode van 6 maanden.

1.5. De voorbereidende fase: doorontwikkelingen ter voorbereiding op de start van de pilot.

Met bovenstaande doelstellingen voor ogen heeft het veiligheidshuis Noord-Limburg ter voorbereiding op de start van de pilot Code Rood een aantal veranderingen ingezet.

1.5.1. Organiseren en automatiseren.

Van versnipperde overlegvormen (briefing, justitieel casusoverleg en zorgoverleg) is het veiligheidshuis overgestapt naar één integraal huiselijk geweldoverleg, **het expertiseteam huiselijk geweld**. Enkele partners waren voorheen bij alle drie de overlegvormen vertegenwoordigd, het merendeel van de ketenpartners nam zitting in een of twee overleg-momenten, veelal door wisselende professionals van een organisatie.

Het organiseren van een informatieknooppunt op deze manier is kwetsbaar en was toe aan verbetering. We zijn parallel aan de start van de pilot Code Rood gestart met GCOS. GCOS (Generiek Casus Ondersteunend Systeem) is een ketenondersteunend systeem dat ketenbrede informatie levert. GCOS is toegankelijk voor alle kernpartners en voorziet in een digitale verbinding met de gemeentelijke zorgnetwerken.

1.6. Ketenpartners en samenwerkingsverbanden

Het veiligheidshuis Noord-Limburg streeft ernaar om de aanpak vanuit het expertiseteam huiselijk geweld zo compact mogelijk én zo omvattend als nodig te laten zijn. Het aantal deelnemers aan het expertiseteam is daarom zo klein mogelijk gehouden. Het expertiseteam zoekt waar nodig aansluiting bij andere platformen/netwerken/specialisten die zich eveneens bezighouden met de aanpak van huiselijk geweld. Figuur 1 geeft weer welke kernpartners deelnemen aan het expertiseteam, hoe specialistische organisaties verbonden zijn en waar de verbinding ligt met andere netwerken.

Tijdens drie momenten per week zitten de organisaties zoals weergegeven in figuur 1 in het veiligheidshuis om tafel. Vanuit VVGI (GGZ Noord- en Midden-Limburg) is inmiddels een outreachend werker³ ter beschikking gesteld. Het Steunpunt Huiselijk Geweld werkt aan een kwaliteitsslag met nadruk op systemisch werken volgens de multi-focus methode (zie punt 1.7.1.) achter de voordeur. De casemanagers van de Mutsaersstichting(onderdeel van het expertise team) werken al langer systemische volgens de multifocus methode.

1.7. Het fundament

Figuur 1

Een gedeelde visie en de kracht van de keten vormt het fundament voor een succesvolle aanpak van huiselijk geweld. Huiselijk geweld is per definitie complex. We hebben te maken met verschillende gezinsleden, onderlinge relaties, verschillende domeinen binnen het Nederlandse recht en een kleurrijk palet aan ketenpartners. Ieder gezinslid is uniek, iedere casus is uniek en iedere aanpak is maatwerk. Daarnaast hoort de aanpak beheerst en beheersbaar te zijn. Acties zijn gericht op het

³ Het hanteren van een werkmethode waarbij actief ingezet wordt op het leggen van contact met de doelgroep, het onderzoeken van de vragen en het motiveren en verwijzen van de doelgroep naar vormen van hulpverlening.

stoppen van huiselijk geweld, ze worden weloverwogen ingezet. Onvoorziene effecten moeten worden voorkomen. Bij het aanpakken van huiselijk geweld, in het bijzonder de Code Rood-cases, is altijd sprake van een complex samenwerkingsverband waarin de beheersbaarheid ten alle tijden onderwerp van gesprek hoort te zijn. Daarnaast is er in de aanpak van Code Rood meestal sprake van een crisissituatie, een moment waarop de ketenpartners binnen het veiligheidshuis gezamenlijkheid willen en kunnen doorpakken, waarbij snel handelen gewenst is.

1.7.1. De multifocus methode⁴

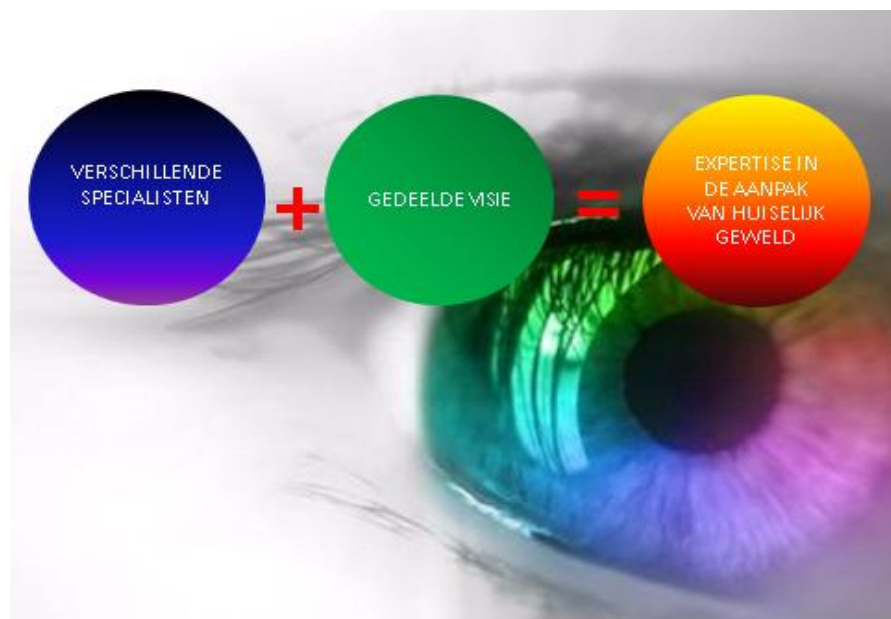
De oorzaken van huiselijk geweld zijn divers, de aanpak vraagt dus een even diverse werkwijze. De systeemgerichte aanpak bij huiselijk geweld gaat altijd uit van het systeem waarin het geweld plaatsvindt. Hierbij wordt zowel naar de individuen als naar de dynamiek binnen het systeem gekeken. Systemisch werken in situaties van huiselijk geweld heeft als doel om de verborgen dynamiek in een systeem zichtbaar te maken. De focus komt daarbij niet op het geweld te liggen maar op de relatiestructuur en de wetmatigheden binnen het gezinssysteem en het doorbreken van patronen die ten grondslag liggen aan dat geweld. Door deze contextuele manier van benaderen en onderzoeken worden structurele oplossingen gevonden op vragen die een chronisch karakter hebben en waarvan de oorzaak moeilijk te achterhalen is. De interventies zijn erop gericht om de patronen die tot geweld leiden te doorbreken. Alle betrokkenen bij het geweld worden daarbij gestimuleerd om geweld als een gemeenschappelijk probleem in het gezin te zien en met elkaar te werken aan een leven zonder geweld.

1.7.2. Huiselijk geweld op het snijvlak van justitie en zorg.

Ervaring leert dat de vraag: 'Wat hoort nu wel of niet in het Veiligheidshuis thuis?' voortdurend gesteld wordt. Ook in het expertiseteam was dit vaak onderwerp van gesprek. Er is een gezamenlijk uitgangspunt geformuleerd: het expertiseteam is altijd nodig om een goede selectie aan de voorkant te borgen. De vraag of er wel of geen combinatie van strafrecht en zorg aan de orde is, is voor cases met betrekking tot huiselijk geweld minder relevant.

Het expertiseteam binnen het veiligheidshuis werkt vanuit de visie dat de ketenpartners *samen* het expertiseniveau bereiken dat noodzakelijk én van groot belang is in de aanpak van huiselijk geweld. Vandaar de titel van dit rapport: *Palet van partners geeft kleur aan huiselijk geweld.*

Vanuit het deskundigheidsplatform (het expertiseteam) bestaande uit justitiële- en zorgpartners wordt binnen het veiligheidshuis Noord-Limburg onderscheid gemaakt tussen de zogenaamde Code Rood cases en de totale instroom. De

⁴ Zie voor een uitgebreide omschrijving van de multifocus methode: bijlage 1.

daadwerkelijke aanpak van cases behoort proportioneel te zijn. De inzet van mensen en middelen is in overeenstemming met de zwaarte van de casus en de ernst van de dreiging.

1.7.3. Expertiseteam Huiselijk Geweld

Het creëren van een kruisbestuiving door middel van diversiteit aan specialisme aan tafel leidt niet vanzelfsprekend tot het daadwerkelijk kunnen aanpakken van de ernstigste vormen van huiselijk geweld achter de voordeur. Om een effectievere aanpak te ontwikkelen en Code Rood cases te kunnen selecteren is het volgende van belang:

1. Het *verrijken van de melding* is noodzakelijk om een weloverwogen inschatting te kunnen maken van risico's en dreiging op acuut gevaar.

2. Door middel van het *kleurcoderingssysteem* wordt binnen het veiligheidshuis de Code Rood-cases onderscheiden van de totale instroom. Na verrijking komt integrale beeldvorming tot stand en bepaalt het expertiseteam de kleur (gebaseerd op risico's en dreiging) waaraan acties worden verbonden. Vervolgens worden de groene en gele zaken overgedragen richting partner(s) of lokale zorgnetwerken. Oranje cases zijn bij uitstek twijfelgevallen, Code Rood-cases blijven onder de aandacht van het expertiseteam.

3. In de pilot is de *risicotaxatie* gebruikt om de ernstigste plegers van huiselijk geweld te onderscheiden, zoals het Ministerie van Veiligheid en Justitie die heeft ontwikkeld in samenwerking met de Veiligheidshuizen Eindhoven en Enschede.

4. *Ontwikkelen van screening en toeleiding*. In de pilot ging het veiligheidshuis Noord-Limburg uit van een outreachende werkwijze waarbij twee verschillende organisaties vanuit het expertiseteam gezamenlijk een huisbezoek aflegden. Doel was om onderzoek, advies en toeleiding naar de juiste organisaties zo snel mogelijk na de melding/ aangifte te laten plaatsvinden waar de bevindingen in de context van het systeem aan bijdroegen

5. *Ontwikkelen van de rol van casusregisseur*. Kenmerkend voor Code Rood cases is de snelheid van handelen die noodzakelijk is om ernstige risico's te verkleinen. Daarbij is coördinatie in de aanpak een absolute voorwaarde. Een aanpak is enkel effectief wanneer vanaf het begin de neuzen dezelfde kant op staan.

6. *Ambassadeursrol*. De leden van het expertiseteam hebben een ambassadeursrol ten aanzien van hun achterban. Essentieel daarbij is de aansluiting in de praktijk tussen de diverse organisaties zo soepel mogelijk te laten verlopen om op casusniveau maatwerk en kwaliteit te borgen. Ook is het van belang opgebouwde expertise te laten doordringen tot de achterban binnen de eigen organisatie.

Kortom, er zijn in een korte tijd behoorlijk wat stappen gezet en veranderingen doorgevoerd. Het werkproces van het expertiseteam bestaat uit een aantal stappen, zie bovenstaand figuur.

Hoofdstuk 2 Code Rood, aan de slag in de praktijk.

Het doorlopen van alle processtappen (detecteren en signaleren, selecteren en prioriteren, interveniëren, positioneren en coördineren/regisseren en evalueren) is noodzakelijk om de ernstigste vormen van huiselijk geweld te onderscheiden én daadwerkelijk aan te pakken. De afzonderlijke processtappen zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Hoofdstuk 2 betreft een beschrijving (inclusief cijfermatige informatie) van de ervaringen die we tijdens de pilot Code Rood hebben opgedaan.

2.1. Algemene cijfermatige informatie

Huiselijk geweld behandeld in het Expertiseteam in de periode van 1-9-2012 tot en met 31-12-2012.	
Totale instroom (aantal meldingen)	615
Totaal aantal unieke personen	1619
Totaal aantal gezinssystemen	504
Code Rood	
Intieme terroristen	11
Herhalers	32
Sprake van acuut gevaar maar niet van herhalerschap binnen de laatste 12 maanden of kenmerken van intiem terrorisme.	12
Totaal	55

2.2. Detecteren en signaleren (stap 1)

De vraag die tijdens deze processtap centraal staat is:

Hoe onderscheiden we de ernstigste vormen van huiselijk geweld van de totale instroom?

2.2.1. Instroom

De aanmeldingen van huiselijk geweld in het veiligheidshuis Noord-Limburg zijn tweeledig:

1. De politiemeldingen (met en zonder Huiselijk Geweld code) die dagelijks binnen komen.
2. Cases worden aangemeld door hulpverlenende instanties of andere organisaties.

Zoals in figuur 2 (hierboven) wordt aangegeven zijn er tijdens de pilotperiode in totaal 615 huiselijk geweld meldingen aangemeld.

2.2.2 Aanmelding

Voordat het gezinssysteem onder de loep wordt genomen en er kan worden beoordeeld of er sprake is van Code Rood dient de casus door één van de partners te worden aangemeld bij het veiligheidshuis. Zie figuur 3 voor een overzicht van de melders van Code Rood-cases aan het expertiseteam. Opvallend is dat de politie de overgrote meerderheid van Code Rood-cases heeft aangemeld. Daarentegen

Aanmeldingen Code Rood

49 van de 55 Code Rood cases zijn aangedragen door de politie Limburg-Noord. 4 cases zijn binnen gekomen via het Steunpunt Huiselijk Geweld (tevens voordeur van de vrouwenopvang). 2 cases zijn ingebracht door Reclassering Nederland.

worden door overige instanties niet of nauwelijks aangemeldingen gedaan die al Code Rood zijn gekleurd.

2.2.3. Verrijken

Tijdens de pilot hebben we iedere melding integraal verrijkt (justitie en zorg) door middel van dossieronderzoek en het benaderen van betrokken ketenpartners. Voor de start van de pilot werd de beslissing over het al dan niet uitzetten van acties bepaald aan de hand van informatie die op dat moment voorhanden was. Vaak was die informatie onvolledig. Tijdens de pilot Code Rood is binnen het veiligheidshuis ervaren dat verrijken van meldingen een zeer arbeidsintensieve taak is voor iedere kernpartner. Ondanks de intensiviteit levert verrijking van de casus meer kwaliteit op in de aanpak van huiselijk geweld. Bundelen van informatie maakt het nemen van weloverwogen beslissingen mogelijk. Daarnaast wordt het gezamenlijk uitdiepen van de cases door het expertiseteam als positief ervaren.

2.2.4. Selectie

Nadat de casus is aangemeld en verrijkt staat het vertalen van de informatie naar veiligheidsrisico's binnen het gezin centraal. Door middel van het kleurcoderingssysteem zoals beschreven in hoofdstuk 1 en de risicotaxatie zoals het Ministerie van Veiligheid en Justitie deze in samenwerking met de veiligheidshuizen Eindhoven en Enschede heeft opgesteld hebben we getracht de ernstigste plegers van huiselijk geweld te detecteren en selecteren.

2.2.5. Kleurcoderingssysteem

In 2010 is het kleurcoderingssysteem binnen het huiselijk geweld overleg in het veiligheidshuis geïntroduceerd. Tijdens de pilot werd duidelijk dat het daadwerkelijk werken met het kleurcoderingssysteem nog onvoldoende was geïmplementeerd. De ervaringen met het werken met het kleurcoderingssysteem zijn overwegend positief. Het screenen van de instroom op deze wijze (verrijking en kleurcodering) maakt het mogelijk de (in eerste opzicht) ernstigste vormen van huiselijk geweld te onderscheiden van de rest. We hebben kunnen ervaren dat het kleurcoderingssysteem (op basis van de verrijking) bijdraagt aan vroegsignalering van huiselijk geweld. De pilotperiode is dus ook een periode van implementatie is geweest.

Vroegsignalering

In 13 van de 55 cases wordt aangegeven dat dit de eerste keer is dat huiselijk geweld gemeld wordt in deze combinatie van plegger en slachtoffer(s). Van de 13 cases is bij 4 cases geen huisverbod opgelegd én er vindt geen strafvervolgning plaats. Naar alle waarschijnlijkheid had het expertiseteam deze cases (betreffende summier meldingen) niet kunnen detecteren zonder de nieuwe werkwijze.

2.2.6. Taxatie Code Rood

Naast de ernstigste vormen van huiselijk geweld heeft het expertiseteam met behulp van het risicotaxatieinstrument getracht de ernstigste plegers van huiselijk geweld te onderscheiden van anderen. In tegenstelling tot de veiligheidshuizen Eindhoven en Enschede was het invullen van de taxatie (vraag 1 tot en met 13) door de politie in het district Noord-Limburg niet mogelijk vanwege capaciteitsgebrek.

Werkwijze in eerste aanleg

Invullen vraag 1 tot en met 13 door de procesmanager van het veiligheidshuis op basis van de melding, eventueel aanvullende politieke informatie en (indien voorhanden) aanwezige informatie in het veiligheidshuis. Vervolgens werden de overige vragen na het bespreken van de casus in het expertiseteam in- en aangevuld.

Aangepaste werkwijze

De pilot heeft het veiligheidshuis Noord-Limburg geleerd dat het geven van kleur aan de casus en het detecteren van de meest ernstige vormen van huiselijk geweld en de meest ernstigste plegers van huiselijk geweld vaak lastiger blijkt dan de theorie doet vermoeden. Het taxeren van cases waarvan slechts summier informatie voorhanden is, blijft erg moeilijk. Indien het expertiseteam een casus de kleur 'rood' toebedeeld, neemt de casusregisseur die het gezin gaat screenen achter de voordeur (voorzien van informatie uit de verrijking en het spreken van de gezinsleden), de risicotaxatie af na contact met het gezin. Het expertiseteam is van mening dat risico inschatting pas op de juiste wijze kan plaatsvinden na contact met het gezinssysteem. Aan de hand hiervan wordt duidelijk of er sprake is van een herhaler en/of acuut gevaar en/of een intieme terrorist.

Aandachtspunten ten aanzien van het gebruiken van risicotaxatie Code Rood

1. Wordt de risicotaxatie ingevuld op basis van het signaal dat op dat moment wordt afgegeven (de melding) of op alle signalen samen plus de informatie betreffende het gezin die voorhanden is? Wanneer er direct na de melding politieel wordt doorgepakt door middel van een aanhouding (en mogelijk de verwachting van voorgeleiding en inbewaringstelling), is het gevaar op dat moment afgewend. Echter dit is slechts (in veel gevallen) tijdelijk. Vragen die daarbij opkomen: betreft het een casus waarbij sprake is van acuut gevaar of niet? Beoordelen we de casus/melding zoals die binnenkomt (momentopname) of op de lange termijn? In de pilot is het veiligheidshuis Noord-Limburg steeds uitgegaan van het inventariseren van risico's op de lange termijn in de context van het gezinssysteem.
2. Het opstellen van criteria om daadwerkelijk te kunnen taxeren zijn van belang. Denk hierbij aan de verrijking (integrale beeldvorming) en daarnaast het spreken van het gehele familie- en/of gezinssysteem. Het blijkt in de praktijk lastig te zijn een casus en de geweldsdynamiek te beoordelen zonder daarbij aan waarheidsvinding te doen. Op basis van wiens informatie beantwoord je de vragen in de taxatie? De praktijk heeft laten zien dat er vaak sprake van twee verschillende verhalen ten aanzien van het huiselijk geweld: de versie van het slachtoffer en die van de pleger. Voor de casusregisseur is het van belang meervoudig partijdig te zijn, hij/zij mag niet verzeild te raken in het oordelen en veroordelen van de afzonderlijke gezinsleden. De rollen van pleger en slachtoffer(s) lopen vaak door elkaar. Aan te raden valt dat de taxatie voortaan uit drie gedeelten bestaat: deel één voor het slachtoffer, deel twee voor de pleger en deel drie voor de kinderen. Deze drie taxaties samen, met daaraan een taxatieformule verbonden, kan de inschatting van risico's mogelijk verbeteren en maakt dat een casusregisseur kan taxeren zonder aan waarheidsvinding te doen.
3. Het is van belang te bepalen wanneer de casus opnieuw getaxeerd moet worden op basis van voortschrijdend inzicht in het gezinssysteem;
4. Het expertiseteam kwam er vrij snel achter dat de taxatie een onmisbaar instrument is bij het vaststellen of aan een casus daadwerkelijk Code Rood toegekend moet worden. Door aan de taxatie een bepaalde status te verbinden kunnen vervolgacties in de toekomst snel(ler) kunnen worden uitgevoerd. Het toekennen van Code Rood aan een casus dient dan als alarmering voor

alle betrokken ketenpartners, waardoor er bewuste overwegingen worden gemaakt met betrekking tot het wel/niet treffen van maatregelen.

5. Ook al wordt de casus zoveel mogelijk verrijkt: wat je niet weet, telt niet mee. Intuïtie en 'onderbuik gevoel' kun je niet objectiveren met een taxatie, maar die tellen net zo goed mee als de feiten. Er zijn tijdens de pilot bepaalde cases de revue gepasseerd waarbij de casusregisseur sterk het vermoeden had dat het slachtoffer werd onderdrukt, maar de gezinsleden dit vermoeden (nog) niet wilden bevestigen. Ook is de taxatie in eerste instantie gericht op de pleger, het slachtoffer en de kinderen (personen en gedrag/gevoel), waardoor de dynamiek binnen het gezinssysteem onvoldoende aan bod komt.

2.3. Prioriteren (stap 2)

Op basis van taxatie en selectie wordt de casus binnen het expertiseteam geprioriteerd als een Code Rood-casus. Het expertiseteam stelt zich ten doel zo snel mogelijk in te grijpen richting plegers, slachtoffers en kinderen van huiselijk geweld. Vanzelfsprekend bepaalt onder meer de mate van crisis de snelheid van interveniëren. Van belang is dat de ketenpartners afzonderlijk dezelfde prioriteit geven aan Code Rood-casuïstiek. De manier en de snelheid waarop de casus wordt opgepakt binnen de keten bepaald mede het effect van de aanpak.

2.4. Intervenieren (stap 3)

In de aanpak van huiselijk geweld bestaan er verschillende vormen van interventies. Op basis van verrijking wordt ten eerste bepaald welke benaderingswijze passend is ten aanzien van de desbetreffende casus. Naast de benaderingswijze is het belangrijk de mate van beveiliging en/of begrenzing te bepalen aan de hand van de eerder afgenomen risicotaxatie. Hierbij kan gewerkt worden op basis van vrijwilligheid maar ook vanuit kaders waarbij sprake is van drang en/of dwang. Tijdens de pilot was herhaaldelijk samenloop op het gebied van zorg, strafrecht en bestuursrecht aan de orde waarbinnen de mate van beschermen, begeleiden, beveiligen of begrenzen bepaald werd aan de hand van het karakter van de casus.

2.4.1. Zorg en hulpverlening

Zoals eerder beschreven hebben we tijdens de pilot gewerkt op basis van de multifocus methode, die door de Mutsaersstichting is ontwikkeld.

De multifocus methode

De gangbare manier om een vraagstuk aan te pakken, vanuit één gezichtspunt, blijkt onvoldoende bij de aanpak van huiselijk geweld. Er zijn meerdere gezichtspunten voor nodig om een gezin dat opgesloten zit in een ingewikkelde geweldspiraal met succes te kunnen ondersteunen, namelijk dat van het slachtoffer, de pleger, de kinderen en de omstanders. Door het probleem vanuit een gezinscontext te benaderen worden de verschillende ketenpartners (politie, Openbaar Ministerie, gemeenten en hulpverlening) in het veiligheidshuis in positie gebracht, om vervolgens vanuit een meersporenbeleid hun kracht en kunde te bundelen. De naam multifocus doelt op de wijze waarop meerdere perspectieven in deze benadering worden geëxpliciteerd en verenigd.

De doelgroep van de methode bestaat uit gezinnen met complexe, meervoudige problematiek waarin vaak sprake is van huiselijk geweld, bij uitstek de Code Rood-casuïstiek. Het betreft gezinnen met een hoog veiligheidsrisico, waarbij veelal sprake is van bestaande hulpverlening. De term

gezinslid wordt hier ruim opgevat: partners, biologische gezinsleden, stiefgezinsleden en (intieme) vrienden of vertrouwenspersonen van het gezin.

Screening en toeleiding

Tijdens de pilot Code Rood stond de doorontwikkeling 'van papier naar praktijk' centraal. Doel daarvan was de beeldvorming die aan de vergadertafel is ontstaan, letterlijk te plaatsen in de context van het gezin met haar eigen dynamiek. Bij screening volgens de multifocus methode vindt er altijd een uitgebreide systeemanalyse plaats achter de voordeur. Het expertiseteam heeft geleerd dat, nadat de casusregisseur het gezin daadwerkelijk heeft gesproken, het beeld soms moet worden bijgesteld. De casus kan dan zowel van minder ernstig naar ernstiger worden bijgesteld, maar ook andersom. Het expertiseteam heeft gewerkt met twee professionals vanuit twee verschillende organisaties die samen de casus achter de voordeur onderzochten. Deze werkwijze is van toegevoegde waarde gebleken vanwege het brede perspectief dat op de casus wordt geboden.

Tijdens de pilot stelden de ketenpartners binnen het veiligheidshuis zich ten doel zo snel mogelijk achter de voordeur te komen. De praktijk wees uit dat dit slechts beperkt haalbaar was.

Niet iedere ketenpartner handelde even snel in het oppakken van cases, maar ook de manier waarop de cases werden opgepakt waren verschillend. Waar de ene organisatie in staat was om direct te handelen, kwam de andere organisatie pas na dagen op gang. De toepassing van de multifocus-benadering (het spreken van alle gezinsleden, waarbij specifieke aandacht voor de dynamiek in het gezin) was zeer uiteenlopend. Het team Casemanagement van de Mutsaersstichting werkt al volgens de multifocus methode, sommige organisaties minder en sommige helemaal niet. Daarbij werd de uitkomst van screenings ook op zeer diverse wijze aan het expertiseteam teruggekoppeld. Het toeleiden van cases naar andere organisaties verdient aandacht. Ook de afstemming tussen de ketenpartners over de doorontwikkeling in de aanpak van huiselijk geweld behoeft verdurend aandacht.

Tijdens de pilot hebben we kunnen ervaren dat niet iedere organisatie dezelfde prioriteit kán geven aan Code Rood. Uitgezette acties en gemaakte afspraken werden niet altijd binnen de gestelde termijn uitgevoerd. Kenmerkend in de aanpak van huiselijk geweld is dat gezinnen in het heetst van de strijd (crisismoment) het best benaderbaar en toegankelijk zijn. Het besef van de ernst en de behoefte aan verandering zijn het meest aanwezig op het moment van de crisis. Wanneer de storm is geluwd sluit het gezinssysteem zich weer waardoor interventies minder effect (kunnen) hebben. Daarnaast leidt het openbreken van een gezin en het vervolgens onvoldoende doorpakken (als gevolg van gebrek aan prioriteit) tot het niet kunnen beheersen van de effecten van gepleegde interventies.

2.4.2. Strafrecht

Opsporing: aangifte en aanhouding

Met het doen van aangifte geeft het slachtoffer een signaal af naar de pleger. In de praktijk ervaart het veiligheidshuis Noord-Limburg dat het daadwerkelijk doen van aangiften door slachtoffers begeleiding en ondersteuning behoeft. Vanuit het Steunpunt Huiselijk Geweld krijgen slachtoffers hierover advies. Ook de leden van het expertiseteam gaven tijdens het screenen van het gezin voorlichting over de voor- en nadelen van het doen van aangifte.

Het opnemen van aangiften door de politie zou bij voorkeur uitgevoerd moeten worden door agenten met een specialisme in huiselijk geweld. Los van de mate van vervolgbaarheid, blijft de vraag altijd: hoe gaat dit slachtoffer terug naar huis en zijn er acute maatregelen noodzakelijk ten aanzien van slachtoffers? Het inschatten van huiselijk geweldsituaties vraagt vooral op dit crisismoment om agenten die deskundig zijn in de materie.

Indien een aangifte onvoldoende is voor het direct aanhouden van de verdachte, laat het strafproces te lang op zich wachten en wordt het justitiële kader (waar misschien na een zitting wel sprake is) gemist. Aansluitend op de pilot hebben we de motivatie van plegers en slachtoffers nogmaals met de casusregisseurs besproken. In die zin is dwang- en drang altijd wenselijk, echter geen garantie voor het groeien van de intrinsieke motivatie van de pleger. Bij de niet aangehouden verdachte wordt reclasseringsbemoediging gemist. Doorgaans stelt de reclassering wel (nadat het OM deze opdracht afgeeft) een rapportage op voor de zitting en is het afhankelijk van de individuele reclasseringsmedewerker in hoeverre er vanuit de adviesunit van de reclassering al wordt toegewerkt naar begeleiding of behandeling. De nadruk zou meer moeten liggen op het daadwerkelijk toetsen van de motivatie (starten van het zorgtraject) voor de strafzitting waaraan parallel de rapportage wordt opgesteld. Pre-toezichten zijn hierin mogelijk van toegevoegde waarde voor de toekomst.

Arrestanten

Dagelijks bespreekt de politie de verdachten van huiselijk geweld, die in het cellencomplex verblijven, met de vroeghulpers van de reclassering. Het opzoeken van elkaar tijdens de inverzekeringstelling verloopt goed, maar dient in een rap tempo plaats te vinden. Daarbij komt het vaker voor (met uitzondering van huisverboden) dat het strafrecht sneller acteert dan de hulpverlening. Indien het tot een voorgeleiding komt, is het wenselijk dat de casusregisseur het hele familie- en/of gezinssysteem gesproken heeft, waarbij is nagedacht over de risico's met betrekking tot de verschillende gezinsleden en het aanpakken daarvan.

Tijdens huisverboden is zichtbaar dat de samenwerking tussen het Openbaar Ministerie, de reclassering en de casusregisseur zijn vruchten afwerpt. Veelal is er sprake van specifieke schorsende voorwaarden en zijn bevindingen van de casusregisseur meegenomen in het advies van de reclassering. Echter bij cases waar geen sprake is van een huisverbod zijn afspraken zoals 'voor het formuleren van een advies wordt het gehele systeem gesproken' raadzaam. Echter dit vraagt om snelle acties van de hulpverlenende instanties.

Als een pleger na de voorgeleiding weer op vrije voeten komt, stelt het Openbaar Ministerie het slachtoffer hiervan op de hoogte. Maar als het niet tot een voorgeleiding komt, blijkt vaak dat het slachtoffer niet of onvoldoende op de hoogte wordt gebracht.

Gedetineerden (preventief en afgestraft)

Tijdens de pilot heeft het expertiseteam gemerkt dat de Penitentiaire Inrichtingen slecht geïnformeerd zijn over de betrokkenheid van ingesloten en bij huiselijk geweld. Het komt voor dat gedetineerden met een huisverbod telefonisch contact opnemen met het thuisfront vanuit de PI en er zijn vermoedens geweest van het ontvangen van slachtoffers tijdens bezoeken in de PI, ondanks een geldend huisverbod. Tevens blijkt in de procesgang dat de communicatie tussen Penitentiaire Inrichtingen en de hulpverlenende organisaties soms moeizaam verloopt. Ook is het niet duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is bij vrijlating van plegers van huiselijk geweld. Wie informeert wie, op welk moment?

Justitieel kader Code Rood	
Geen justitieel kader	19
Voorwaarden bij schorsing na voorgeleiding	11
In detentie (preventief of afgestraft)	6
In afwachting van strafzitting, dagvaarding, verdere strafrechtelijke afhandeling/onderzoek	15
Voorwaardelijk septot	1

Strafzitting

Het Openbaar Ministerie vraagt bijna altijd een voorlichtingsrapportage aan bij de reclassering ten aanzien van de verdachten van huiselijk geweld. De parketsecretaris in het Veiligheidshuis bereidt de huiselijk geweldzaken van Noord-Limburg voor. Het Openbaar Ministerie brengt voorgenomen besluiten ten aanzien van het strafproces (wel/niet naar de zitting, (voorwaardelijke) septs, NIFF rapportages) in tijdens de bijeenkomsten van het expertiseteam. Het afstemmen van het strafrechtelijke proces ter ondersteuning van de hulpverlening staat hierbij centraal. Dit wordt door het expertiseteam als zeer positief ervaren. Tevens stelt het Openbaar Ministerie het expertiseteam op de hoogte van uitspraken of andere tussentijdse strafrechtelijke besluiten. Het expertiseteam mist de inbreng van de reclassering (zowel advies- als toezichtunit) in haar midden.

Tijdens de pilot hebben we in twee cases contact gelegd met het Stelsel Bewaken en Beveiligen (OM) met als doel gezamenlijk te onderzoeken of exclusieve maatregelen op het gebied van beveiligen en/of bewaken aan de orde waren. Na een gezamenlijke analyse hebben we geoordeeld dat het opnemen van de cases in het stelsel niet nodig was, daar de reguliere aanpak en de inmiddels getroffen maatregelen voldoende waren.

2.3.3. Bestuursrecht

Tijdens de pilot is inzichtelijk geworden dat in verhouding bij weinig Code Rood-cases sprake is van een huisverbod. Vanuit het expertiseteam is regelmatig, na de fase van verrijking en taxatie, opnieuw aangestuurd op het afnemen van een RIHG (Risiko Inventarisatie Huiselijk Geweld) door de politie. Oorzaken van het feit dat er geen RIHG wordt afgenomen bij zaken die vervolgens door het expertiseteam wel als Code Rood worden aangemerkt kunnen onder meer zijn:

Huisverbod en Code Rood

Bij 18 van de 55 Code Rood-cases was er sprake van een huisverbod waarbij in 6 gevallen het huisverbod is verlengd. Verlenging van een huisverbod vindt plaats wanneer het gezin onvoldoende hulpverlening accepteert en/of er sprake is van een te hoog risico op escalatie.

1. Er is aanzienlijk minder informatie voorhanden ten tijde van het politiebezoek waardoor risico's anders worden ingeschat.

2. De politie heeft onvoldoende ruimte om een procedure voor een huisverbod op te starten. Tijdens de pilot bleek dat het expertiseteam pas na behandeling van de casus zicht kreeg op de ernst van de situatie. Op basis daarvan vroeg het expertiseteam de politie dan om alsnog, met terugwerkende kracht, een RIHG af te nemen. In de praktijk uit dreiging zich slechts op bepaalde momenten. Het constateren van dreiging moet het vertrekpunt zijn voor het afnemen van een RIHG. Aanbeveling hierin is dat dreiging minder beoordeeld zou moeten worden als een momentopname. Indien er al bijv. 30 jaar sprake is van geweld is er vaak onderhuids angst en dreiging aanwezig. Dit zijn onder meer voldoende gronden om tot een huisverbod te komen, maar wordt in de praktijk vaak niet als zodanig geïnterpreteerd.

3. Het afnemen van een RIHG op een later moment blijft een lastig vraagstuk. Voor het opleggen van een huisverbod moet er volgens de wet sprake zijn van dreiging die voor externen (de politie) meetbaar is. Gekeken naar de ernstigste plegers van huiselijk geweld levert dit moeilijkheden op want het is afhankelijk van de individuele politiemedewerker of er wel/niet wordt overgegaan tot een dreigingsanalyse/RIHG. De aanbeveling is dan ook dat er een maatstaf wordt ontwikkeld voor dit soort situaties, waardoor politiemedewerkers zich meer gedwongen worden om bepaalde stappen te overwegen.

Op het moment van een crisis geeft het gezinssysteem opening tot 'binnentreden' van de politie doordat een van de gezinsleden of omstanders een ingang creëert door een melding te maken bij de politie of een andere organisatie. Kenmerkend voor de gezinssystemen is de snelheid waarin het systeem zich weer sluit voor omstanders. De geweldsdynamiek waarvan sprake is, wordt dan minder zichtbaar en dus moeilijker meetbaar. Juist bij Code Rood-cases is er voortdurende dreiging aanwezig, echter deze dreiging uit zich slechts op bepaalde momenten naar de omgeving. Een huisverbod is in de aanpak van Code Rood in veel gevallen van toegevoegde waarde. Het begrenzend karakter (verbieden van enige vorm van contact) en de verplichting om mee te werken aan hulpverlening is ondersteunend aan het opzetten van gecoördineerde hulpverlening onder regie van een casusregisseur.

2.4. Positioneren en coördineren (stap 4)

Huiselijk geweld is bij uitstek complex omdat het gaat om verschillende mate van drang en dwang (zorg- straf- en bestuursrecht), verschillende gezinsleden (pleger en slachtoffers waaronder kinderen) en alle ketenpartners die in het veld acteren. Ervaring leert dat complexe samenwerking vraagt om coördinatie.

2.4.1. Casus coördinatie

Kortdurende coördinatie

Nadat een screening is uitgevoerd en een casus eventueel is doorgeleid, worden de ketenpartners in positie gebracht en kan het traject op afstand worden gemonitord. Echter tijdens de pilot heeft het expertiseteam ontdekt dat de 'screener' soms te lang verbonden blijft aan de casus als gevolg van lange doorlooptijden bij sommige organisaties.

In deze tussenfase waarin de coördinatie van de casus

Casusregie Code Rood

BJZ	: 10 (3 JHV, 7 JB)
3RO	: 5 (4 toezichtunit, 1 adviesunit)
Muts.	: 29 (1 VO, 2 SHG, 27 ICM)
DRW	: 5 (CM)
VVGI	: 4 (3 Bemoeizorg, 1 gesloten afdeling)
Overige	: 2

(opnieuw) gestalte dient te krijgen, blijkt dat zowel het gezin als de ketenpartners ruimte krijgen om hun aandacht te laten verslappen. Omdat de taakverdeling en verantwoordelijkheden niet helder zijn. Des te langer een gezin de vrijheid krijgt, des te lastiger wordt het om patronen alsnog (op later tijdstip/moment) te beïnvloeden en de uiteindelijke de kans op huiselijk geweld te verkleinen.

Langdurige coördinatie

Tijdens de pilot is helder geworden dat het aanpakken van Code Rood-cases in de meeste gevallen vraagt om langdurige intensieve casusregie waarbinnen voldoende ruimte is voor het bieden van maatwerk (van zeer intensief tot minder intensief). Aan de start van de pilot heeft het expertiseteam, om de ernstigste vormen van huiselijk geweld aan te pakken, zich ten doel gesteld dat alle kernpartners de rol van casusregisseur moeten kunnen oppakken. De Multifocus-methode zou hierbij centraal staan. De ervaring heeft echter geleerd dat die gestelde doelstelling moeilijk uitvoerbaar is.

In de praktijk is gebleken dat slechts enkele organisaties erin slagen meervoudig partijdig te zijn en/of erin slagen te coördineren totdat het huiselijk geweld daadwerkelijk is afgenomen of gestopt. Het nadeel van organisaties die zich primair richten op één van de gezinsleden als onderdeel van het systeem is dat hun betrokkenheid voortijdig beëindigd kan/moet worden. Daarnaast kan een casusregisseur, die zich primair richt op één van de gezinsleden, moeilijk meervoudig partijdig zijn.

Het coördineren van een Code Rood-casus is niet iets dat je er 'even bij kunt doen'. Het expertiseteam heeft geconcludeerd dat de rol van casusregisseur niet bovenop een regulier takenpakket vanuit een bepaalde functie kan worden uitgevoerd. Goede coördinatie van een dergelijk complexe casus kost tijd, ruimte en geld. In Noord-Limburg wordt door de gemeenten aparte vormen van casemanagement of intensieve casemanagementtrajecten ingekocht voor de aanpak van huiselijk geweld. Deze trajecten worden standaard ingezet bij huisverboden waarnaast er nog ruimte is voor enkele zogenaamde 'grijze trajecten' (intensief casemanagement zonder huisverbod). In de praktijk blijkt, dat de interventies van een casusregisseur die afkomstig is uit een van de bij het veiligheidshuis betrokken ketenpartners op de lange duur meer succes hebben. Naar alle waarschijnlijkheid komt dat doordat de casusregisseur langdurig (tenminste 1 jaar) het ketennetwerk coördineert en traint.

Voor de toekomst zou het wenselijk zijn dat de leden van het expertiseteam daadwerkelijk voldoende gefaciliteerd worden om kwalitatieve casuscoördinatie uit te voeren in de aanpak van huiselijk geweld.

Naast de randvoorwaarden in tijd zou tevens aandacht besteed moeten worden aan het vergroten van visie en specialisme, namelijk casusregie volgens de multi-focus methode met voldoende knowhow van de keten, de organisaties en de mogelijkheden daarvan.

Duidelijk mag zijn dat Code Rood-casuïstiek bij uitstek vraagt om een zeer intensieve vorm van casusregie: hoe defecter het systeem, des te meer energie het kost om daadwerkelijk verandering te kunnen bewerkstelligen. Echter om te voorkomen dat een casus als het ware 'rood' wordt doordat niet tijdig en op de juiste manier is ingegrepen, is het nodig dat de casusregie wordt doorontwikkeld in diverse varianten die uitvoerbaar zijn door verschillende organisaties, met inachtneming van de genoemde randvoorwaarden.

2.4.2. Procesregie

De rol van procesmanager vraagt om bepaalde flexibiliteit en veel kennis van de straf- en zorgketen. De procesmanager regisseert de aanpak op procesniveau. Deze heeft tevens een signalerende- en aanspreek functie ten aanzien van knelpunten op operationeel niveau. De procesmanager is voorzitter van het expertiseteam. Tijdens de pilot was duidelijk zichtbaar dat procesregie en casusregie door elkaar heen bewegen. Wanneer er op casusniveau onvoldoende regie wordt genomen, beweegt de procesmanager meer naar de casus toe en omgekeerd en heeft een onafhankelijke en neutrale rol in de keten ten aanzien van alle samenwerkende partners. De ketenpartners ervaren dit als zeer positief.

2.5. Evalueren

Om de aanpak op casusniveau te blijven uitvoeren is het van belang het opgestelde plan met betrokken ketenpartners en het gezin tijdig en structureel te evalueren tijdens ronde tafel overleggen. Ook hierin blijkt dat, wanneer de casusregie naast het reguliere takenpakket van de casusregisseur in kwestie moet worden uitgevoerd, dit moeilijk haalbaar is. Het bijstellen van het plan en bijsturen van het gezinssysteem en(eventueel) de betrokken partners is en blijft echter een terugkerende noodzaak.

Hoofdstuk 3 Code Rood, gezinssysteem in beeld.

3.1. Gezins- en geweldsdynamiek bij Code Rood

Geweld in relaties in huiselijk kring is een veel voorkomend maatschappelijk probleem. Haat en liefde liggen dicht bij elkaar. Bij huiselijk geweld spelen spanningen in gezinsrelaties, zoals schulden, huisvesting, psychiatrische problematiek en/of verslaving bijna altijd een rol. Gezinsleden zijn verstrikt geraakt in een spiraal van geweld en niet meer in staat het vastgeroeste patroon te doorbreken. Het gaat dus niet om personen maar om de patronen. De schuldvraag hoeft dus niet centraal te staan, maar het nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen veranderingsproces. Schaamte en isolement maken dat het geweld achter de voordeur verscholen blijft. Bijna altijd is er een crisis nodig om een voet tussen de deur van deze gesloten gezinssystemen te krijgen.

Het doel van de multifocus methode waarmee we in Noord-Limburg werken is geweld en onveiligheid in het gezin te doen stoppen, het gezin te helpen de regie over het eigen bestaan te hervinden, de interne relaties binnen het gezin te versterken en de kans op herhaling te reduceren. Het resultaat waarnaar gestreefd wordt, is dat een gezin na huiselijk geweld (weer) de regie krijgt over zijn bestaan en uitzicht krijgt op een leven waarin agressie beteugeld kan worden en dat de kansen op herhaling (recidive) en op transgenerationale overdracht zo klein mogelijk worden.

3.2. Partnergeweld

Partnergeweld kent vele gedaanten, variërend van een incidenteel agressief conflict waarbij over en weer geweld wordt gebruikt tot een chronische geweldsituatie. De vrouw is daarbij doorgaans het slachtoffer waarbij fysiek geweld gepaard gaat met (dagelijkse) vernederingen en dreiging van geweld en seksuele dwang. Er zijn grote verschillen naar leeftijd en etnische herkomst, geestelijk gezondheid (psychische klachtenpatronen, psychiatrische problematiek, verslaving), sociaal economische positie (schulden en huisvesting) en criminele context. Een belangrijk onderscheid is of er sprake is van macht en controle over de ander, of dat het gaat om agressieve conflicten die alleen onder bepaalde omstandigheden of situaties (al dan niet chronisch) voorkomen. De realiteit van partnergeweld is complex. Eenvoudige onderverdelingen zijn weliswaar te maken als het gaat om interactiepatronen tussen partners en de profielen van slachtoffer of plegers, maar geven geen houvast voor een effectieve interventie. Daarvoor is meer nodig. Herkenbare patronen en profielen kunnen een belangrijk hulpmiddel voor de casusregisseur zijn om de juiste richting voor zijn/haar interventies te kiezen.

Bij cases waar situationele omstandigheden van doorslaggevend belang zijn is vaker sprake van schulden bij de pleger (15 van 26 cases) dan wanneer situationele omstandigheden niet van doorslaggevend belang zijn (8 van 25 cases).

Opvallend is dat slechts 2 intieme terroristen en 2 slachtoffers van intiem terrorisme inkomsten ontvangen uit arbeid. 2 slachtoffers ontvangen geen inkomen uit arbeid of werk.

Bij 70 % van alle Code Rood-cases is er sprake van een relatie tussen gepleegd huiselijk geweld en middelengebruik. Bij 6 van de 10 intieme terroristen is sprake van problematisch alcoholgebruik.

In de geselecteerde Code Rood-cases tijdens de pilot kunnen we onderscheid maken in de volgende 4 interactiepatronen:

1. Veel voorkomend partnergeweld (common couple violence)
2. Intiem terrorisme (intimate terrorism)

3. Gewelddadig verzet (violent resistance)

4. Wederzijdse gewelddadige controle (mutual violent Control)

Voornoemde interactiepatronen zijn in twee hoofdtyperingen in te delen. Intiem terrorisme (intimate terrorism) en partnergeweld (common couple violence), dat veel vaker voorkomt. In deze rapportage willen we deze twee hoofdtyperingen nader omschrijven waarbij de opgedane ervaringen tijdens de pilotperiode centraal staan.

3.2.1 Intieme terrorist (intimate terrorism)

Intiem terrorisme is een sterk controlerende vorm van partnergeweld. Het geweld is eenzijdig en macht en controle spelen een belangrijke rol. Het is doorgaans de man die ernstig en langdurig de vrouw op allerlei manieren

Bij 7 van de 11 intieme terroristen geeft de casusregisseur aan dat er sprake is van complementaire dynamiek waarbij geen/minder sprake is van een vechtsrelatie en machtsstrijd.

5 van de 11 intieme terroristen is gestopt met het plegen van huiselijk geweld. De oorzaak hiervan kan gelegen zijn in bijvoorbeeld detentie, vrouwenopvang, scheiding of effect van interventies. Daarentegen wordt aangegeven dat bij 6 van de 11 intieme terroristen het geweld is voortgezet waarvan bij 3 geen afname in geweld aan de orde is.

De casusregisseurs beoordelen de acceptatie van hulpverlening door intieme terroristen gemiddeld met een magere "3". De mate van acceptatie van hulpverlening door slachtoffers van intieme terroristen wordt gemiddeld beoordeeld met een "6". 9 van de 10 Intieme terroristen minimaliseert of rechtvaardigt het gepleegde geweld. Opmerkelijk is dat ongeveer 1 op de 3 casusregisseurs aangeeft dat een verplichtend kader voor slachtoffer ten aanzien van het accepteren van hulpverlening wenselijk zou zijn.

Onder de groep van 11 intieme terroristen is er bij een 6-tal sprake van herhaling (eerdere meldingen in de laatste 12 maanden).

Opvallend is dat er bij alle intieme terroristen (waarbij herhaling niet aan de orde is) meer sprake is van het controleren van het slachtoffer.

Zichtbaar is dat het uitoefenen van macht op het slachtoffer door middel van psychisch of lichamelijk geweld of bijvoorbeeld het vernielen van spullen bij 10 van de 11 intieme terroristen aanwezig is. Daarbij is er bij 9 van de 11 intieme terroristen sprake van een hoge frequentie van psychisch en/of fysiek geweld.

Bedreiging met de dood of het toebrengen van letsel tijdens het huidige delict (bv zware kneuzingen, brandwonden, gebroken ledematen, verwonden met wapen, verwurging) is bij 10 van de 11 intieme terroristen aan de orde.

Sociale isolatie (verbieden van het leggen van contacten of uitgaan) en economische deprivatie is in mindere mate (4 van de 11) intieme terroristen aan de orde.

controleert en geweld gebruikt om zijn macht te behouden. Op verschillende manieren wordt het slachtoffer de zeggenschap ontnomen en wordt hij/zij geïsoleerd van haar familie en sociale omgeving. Er is vaak sprake van een traditioneel beeld van man-vrouwverhoudingen. Het geweld kan zich fysiek uiten, maar ook op andere manieren:

dreiging en intimidatie, constant in de gaten houden wat het slachtoffer doet en waar zij is, het ondermijnen van de wil van het slachtoffer door het zelfvertrouwen aan te tasten, door constante verbale aanvallen en door haar te overtuigen dat er geen alternatieven zijn voor de relatie. De mogelijkheden om zich tegen het controlerende gedrag te verzetten wordt zoveel mogelijk beperkt door haar de toegang tot allerlei bronnen te ontzeggen en afhankelijk te maken. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het slachtoffer weinig geld te geven en niet toe te staan contact te hebben met vrienden of familie (Johnson, 2008).

3.2.2. Veel voorkomend partnergeweld (common couple violence)

Met veel voorkomend partnergeweld wordt partnergeweld bedoeld dat alleen onder bepaalde omstandigheden of in bepaalde situaties voorkomt. Het kan ook gaan om partnergeweld dat chronisch is. Binnen veel voorkomend partnergeweld bestaat een grote variëteit. Het kan gaan om min of meer incidenteel geweld, waarbij beide partners geweld gebruiken, zonder dat er sprake is van macht en controle over de ander en zonder dat de controle toeneemt of het geweld escaleert.

Ook kan situationeel geweld bestaan uit chronisch geweld, waarbij bepaalde stressfactoren een rol spelen, bijvoorbeeld alcoholgebruik of het ontbreken van agressieregulering of communicatievaardigheden (Johnson 2008).

3.3. Pleger profiel Intieme terrorist

Van de pleger is niet één profiel te geven, maar er kunnen wel verschillende profielen van plegers worden onderscheiden. Deze profielen geven enkele handvatten voor welke hulp of behandeling de pleger vatbaar zou kunnen zijn. In de praktijk is gebleken dat, vanwege de complexiteit, het lastig is de profielen te vertalen naar concrete vormen van hulp die daadwerkelijk effectief zijn.

Aan de hand van een literatuuronderzoek zijn er drie typen plegers te onderscheiden, gebaseerd op persoonlijkheidstrekken en persoonlijkheidsfactoren:

1. De algemeen gewelddadige/antisociaal pleger
2. De dysforische/borderline pleger
3. De passief- afhankelijke pleger die alleen in het gezin geweld pleegt

Onder plegers van intiem terrorisme vinden we zowel de mannen die in het algemeen gewelddadig zijn (het antisociale type pleger), als de zogenaamde afhankelijke intieme terrorist (het afhankelijke type pleger).

De mannen die ook in het publieke domein geweld plegen hebben vaak een antisociale persoonlijkheid, terwijl de afhankelijke intieme terrorist alleen thuis geweld gebruikt. Deze laatste groep is in hoge mate emotioneel afhankelijk van de partner en erg jaloers. Wat deze type plegers met elkaar gemeen hebben, is dat zij impulsief zijn, het gebruik van geweld normaal vinden, een negatieve houding hebben ten aanzien van vrouwen en vaak een traditioneel beeld hebben van man-vrouw verhoudingen (Johnson, 2008).

De duur van het bestaande huiselijk geweld is bij de groep intieme terroristen aanzienlijk hoger (bij 7 van de 11 intieme terroristen bestaat het huiselijk geweld 5 jaar of langer) ten opzichte van de groep herhalers (10 van 32 plegers waarbij huiselijk geweld 5 jaar of langer bestaat).

Bij plegers waartegen niet voor de eerste aangifte is gedaan, is veel vaker sprake van verslavingsproblematiek As I en psychiatrische problematiek As II. Voor wat betreft de slachtoffers zijn geen grote verschillen geconstateerd.

Voor het inzetten van een systeemgerichte aanpak is het van belang het type pleger te onderkennen. Zo kan het zijn dat bij plegers van het type algemeen gewelddadig/antisociaal het zonder meer aangewezen is de pleger en het slachtoffer uit elkaar te halen. De systeemgerichte aanpak dient dan erop gericht te zijn hiertoe de randvoorwaarden te formuleren en veilig te stellen.

3.4. Slachtoffers

10 van de 11 slachtoffers van intiem terrorisme zijn bang voor herhaling van het geweld in de toekomst. Ten aanzien de overige groep Code Rood (herhalers en acuut gevaar) betreft dit 26 van de 55 cases.

Kinderen

Wanneer kinderen getuige zijn van ruzie en gewelddadig (verbaal en fysiek) gedrag tussen volwassenen heeft dit grote invloed op de ontwikkeling. Zij groeien op met het idee dat geweld dé manier is om dingen op te lossen of met elkaar om te gaan. Zij lopen hierdoor groot risico om psychische problemen te ontwikkelen en uiteindelijk slachtoffer of pleger van huiselijk geweld te worden.

Bij 51 van de 55 cases zijn kinderen betrokken. In totaal gaat het hier om (ten minste) 108 kinderen. Bij alle gezinssystemen (11 van 11) waarvan de intieme terroristen deel uit maken is er sprake van kinderen.. In het totale aantal Code Rood-cases (55) is er in 19 cases sprake van huiselijk geweld gepleegd tegen kinderen. In tweetal cases is er sprake van verdenking van kindermishandeling en is inmiddels een strafrechtelijk onderzoek gestart.

Ten aanzien van het totaal aantal Code Rood-cases (55) is Bureau Jeugdzorg bij 27 gezinssystemen actief betrokken bij 1 of meerdere kinderen. De betrokkenheid bij de Code Rood-cases vanuit BJZ in het verleden of op dit moment betreffen voornamelijk vrijwillige jeugdhulpverlenings-contacten.

Uit de pilotperiode is gebleken dat er bij intieme terroristen veelal sprake is van transgenerationale overdracht. De slachtoffers daarentegen scoren hierop minder hoog.

3.5. Verscherpte aanpak intieme terrorist

Uit de praktijk blijkt dat bij een intieme terrorist een strafrechtelijk kader of huisverbod op de langere termijn onvoldoende bescherming biedt. Slachtoffers van intieme terroristen zullen bij (vervolg)-hulpverlening voldoende mogelijkheden aangereikt moeten krijgen om een nieuw leven op te bouwen. Voor de benadering naar de terrorist betekent dit veelal dat de interventie en het vervolg daarop zich specifiek richt op het begrenzen van onacceptabel gedrag. Waarschijnlijk zijn aanvullende maatregelen nodig om de begrenzing van het gedrag ook te voorzien van zodanige sancties dat het dit type plegers onmogelijk maakt nog langer invloed uit te oefenen op hun slachtoffers. Bij de multifocus methodiek wordt in eerste instantie een analyse gemaakt van alle gezinsfactoren. Op grond daarvan kan vrij snel gezien worden of er sprake is van een patroon waarbij een vorm van terrorisme een rol speelt en een aanzet gegeven kan worden tot passende maatregelen. Het begrenzen van gedrag gebeurt ook door middel van het sluiten van de keten en het afgeven van een gezamenlijk signaal dat huiselijk geweld onacceptabel is. Eén keten, één grens!

Bij 9 van de 11 intieme terroristen is er sprake van transgenerationale overdracht.

Alle 11 intieme terroristen zijn in het bezit van een strafblad waaronder 9 op het gebied van huiselijk geweld en/of zedenzaken. Daarentegen hebben 31 plegers van de totale(55) Code Rood-cases een strafblad waaronder zijn 23 plegers (van de totale Code Rood-populatie:55) eerder wegens eerder gepleegd huiselijk geweld. Ondanks de ingezette interventies blijkt het daadwerkelijk aanpakken van de doelgroep intieme terroristen moeilijk. In 6 van de 11 cases heeft tijdens de pilot geen recidive van huiselijk geweld plaatsgevonden. In 3 cases is er sprake van afname in het plegen van huiselijk geweld en in de overige gevallen (2) hebben de uitgezette interventies (nog) niet geleid tot het doorbreken van de geweldsspiraal.

Terugkijkend naar paragraaf 3.2.3. kunnen we de gedetecteerde intieme terroristen tijdens de pilot plaatsen in de categorie algemeen gewelddadige/antisociaal pleger en de dysforische/borderline pleger. Een opmerkelijke constatering is dat de overgrote meerderheid (9 van de 11) eerder is veroordeeld wegens huiselijk geweld. Bij 9 van de 11 gedetecteerde intieme terroristen is transgenerationale overdracht aan de orde.

Tevens is gebleken dat het huiselijk geweld vaak langdurig bestaat en het slachtoffer angstig is voor

herhaling. In de praktijk blijkt dat de intieme terroristen moeilijk begeleid- of stuurbaar zijn. Vrijwillige hulpverlening maar ook eerdere veroordelingen hebben dit type pleger niet weerhouden van het opnieuw plegen van huiselijk geweld. Mogelijk is de beïnvloedingruimte ten aanzien van het gedrag van de intieme terrorist groter op jonge leeftijd.

Gezien de ervaringen die we in de pilot Code Rood hebben opgedaan, blijkt dat het stoppen/beïnvloeden van huiselijk geweld een langdurige en intensieve investering vraagt ten aanzien van het gehele gezinssysteem. Wellicht hebben interventies meer effect wanneer ze in een eerder stadium worden toegepast. De nadruk zou dan meer liggen op het vroeg signaleren van huiselijk geweld om te voorkomen dat het uiteindelijk Code Rood wordt. De nadruk kan hierbij liggen in het doorbreken van transgenerationele overdracht: de grootste winst van de Code Rood aanpak van huiselijk geweld ligt immers niet bij de aanpak van de pleger, die vaak niet openstaat voor behandeling en/of aansturing, maar bij het doorbreken van de geweldspiraal.

Het passief-afhankelijke type pleger is tijdens de pilot niet kunnen detecteren. Samenwerking met andere bronnen waar informatie over huiselijk geweld bekend kan zijn (bijvoorbeeld huisartsen, scholen) is nodig om dit type intiem terrorisme te kunnen signaleren. Indien er al signalen worden afgegeven door het slachtoffer zelf, is dit naar verwachting niet bij de politie. Het Steunpunt Huiselijk Geweld is wellicht een minder hoge drempel voor slachtoffers om te nemen. Los daarvan zouden we in de toekomst alert moeten zijn op meldingen van derden (anderen dan primaire slachtoffers).

Hoofdstuk 4 Code Rood, conclusies en aanbevelingen

4.1. Conclusies

- *Code Rood is en blijft maatwerk*: Ieder mens is uniek, iedere slachtoffer is uniek én ieder pleger is uniek. Een specifieke verscherpte aanpak voor Code Rood-cases is daarom niet vast te stellen: in iedere casus is er sprake van een unieke aanpak op basis van maatwerk.
- Tijdens de pilot is de inzet van een *multidisciplinair expertiseteam* als zeer positief ervaren.
- Aangezien de *multifocus methode* bepalend is voor het behalen van positief resultaat bij Code Rood cases, dienen alle leden van het expertiseteam daarin te zijn opgeleid.
- *Snelheid van interveniëren* van alle betrokken ketenpartners beïnvloedt in hoge mate het positieve resultaat van de aanpak.
- De wijze waarop tijdens de pilot de *meldingen zijn verrijkt* en behandeld leverde een grote toegevoegde waarde op. Ook het *monitoren en evalueren* van trajecten bleek hard nodig.
- Het expertiseteam heeft het gebruik van een *risicotaxatie* om de ernstigste plegers van huiselijk geweld te detecteren als positief en ondersteunend ervaren. Door een vastgestelde taxatie zijn we gedwongen dezelfde risicofactoren af te wegen en dezelfde kenmerken te signaleren.
- De *aansluiting van de lokale zorgnetwerkoverleggen* binnen de acht afzonderlijke gemeenten die binnen het gebied van het veiligheidshuis Noord-Limburg vallen, is van groot belang. De digitale verbinding is gelegd en de inhoudelijke samenwerking verbeterd.
- Kenmerkend in de aanpak van huiselijk geweld bleek dat gezinnen in het heetst van de strijd (crisismoment) het best benaderbaar en toegankelijk zijn. Het besef van de ernst en de behoefte aan verandering waren het meest aanwezig op het moment van de crisis.
- Tijdens de pilot is gebleken dat een *bemoeizorg-werkwijze met een systemische benadering het meest passend is*.
- *Zowel kindermishandeling als zedenzaken* zouden wegens de complexiteit en de behoefte aan een verscherpte integrale aanpak tevens moeten worden aangemerkt als Code Rood.
- De eerste ervaringen met ZSM zijn positief te noemen. Echter aansluiting en samenwerking behoeft in de toekomst ook structureel aandacht.
- Er is al veel bedacht is in de aanpak van huiselijk geweld. De uitdaging in het verminderen van risico's, voorkomen en stoppen van ernstig huiselijk geweld ligt niet zozeer in het ontwikkelen van 'nieuwe' dingen of interventies, maar vooral in het versterken van de integrale samenwerking. Ervaring leert dat ernstig huiselijk geweld vaak voorkomen had kunnen worden wanneer de samenwerking meer sluitend was geweest.
- En dan wellicht de belangrijkste conclusie: *het kind staat voorop!* Want waar daders van huiselijk geweld, zeker in Code Rood-cases, niet altijd openstaan voor verbetering, valt er bij hun kinderen nog heel wat winst te halen. Mits we er tijdig bij zijn. In de praktijk blijkt het treffen van maatregelen ten aanzien de kinderen niet altijd even gemakkelijk. Het expertiseteam is voorstander van 'onderhoudscontracten' met gezinnen. Langdurige

begeleiding door Bureau Jeugdzorg, zonder dat daarbij sprake hoeft te zijn van een verplichtend karakter, is wenselijk.

4.2. Aanbevelingen

- Als de *ambassadeursrol* van het expertiseteam wordt uitgebreid, kunnen er meer collega's in de keten worden bereikt en beïnvloed. Deelname aan het expertiseteam wordt vaak gezien als een neventaak terwijl het daadwerkelijk goed kunnen aanpakken van huiselijk geweld meer specialisme vraagt. De eigen workload laat het niet toe extra aandacht te besteden aan het uitdiepen van en in de praktijk brengen van de rol van de leden van het expertiseteam.
- Het expertiseteam zou graag een belangrijke rol spelen op het gebied van *advies en voorlichting* binnen de keten, met als doelorganisaties structureel onderdeel te laten zijn van doorontwikkelingen in de aanpak van huiselijk geweld. Het verdient aanbeveling om het aanpakken van huiselijk geweld steeds weer 'op scherp te zetten'. Door vanuit het expertiseteam aandacht te besteden aan nieuwe trends en ontwikkelingen of specifieke kennis kan deskundigheidsbevordering binnen de ketenpartners worden uitgerold. Denk hierbij aan workshops, uitwisselingen, lezingen, presentaties, etc.
- Het delen van een gezamenlijke visie binnen het expertiseteam bestaat enerzijds door '*learning on the job*' maar behoeft anderzijds ook *meer theoretische basis*.
- Er is winst te behalen in het *aanmelden van huiselijk geweld* als ook andere organisaties dan alleen de politie meldingen doen. Alle professionals moeten bekend zijn met het expertiseteam. Het veiligheidshuis en het expertiseteam zouden tevens meer naar buiten kunnen treden, zodat de aansluiting beter tot stand komt.
- In de *uitvoering van screenings* werd zichtbaar dat het geven van dezelfde prioriteit aan Code Rood cases een belangrijk aandachtspunt is. Betrokken ketenpartners moeten in staat zijn om cases binnen een acceptabel tijdsbestek op te pakken. Daarvoor is het noodzakelijk dat er concrete afspraken worden gemaakt waar iedere ketenpartner zich aan houdt of kan houden. Denk bijvoorbeeld aan: het tijdsbestek waarbinnen de screening is uitgevoerd en teruggekoppeld, of: binnen welke tijdsbestek zendt de politie huiselijk geweld dossiers richting Openbaar Ministerie.
- Zowel het *kleurcoderingssysteem als de taxatie* van het Ministerie verdienen nog verder doorontwikkeling in de toekomst.
- Het is van belang om in de *casusregie verschillende varianten* (van licht tot intensief, van kortdurend tot langdurend) te ontwikkelen die aansluiten op de verschillende vormen en ernst van huiselijk geweld. In het aanpakken van Code Rood cases blijkt veelal een intensieve en langdurige (1 jaar of langer) vorm van casusregie nodig. Tijdens de evaluatie van de pilot met de leden van het expertiseteam werd aangegeven dat het voor de toekomst wenselijk zou zijn de aanpak van Code Rood meer te stroomlijnen. De wijze van screening en toeleiding behoeft meer duidelijkheid, met als doel een meer uniforme werkwijze te creëren.
- Een meer outreachend bemoeizorg werkwijze voor gezinnen en met name kinderen zou mogelijk van toegevoegde waarde zijn.
- De inzet van *daderhulpverlening* (psychiatrische en psychologische expertise plus de ondersteuning van de Reclassering) zijn onmisbare schakels in het aanpakken van de ernstigste

vormen van huiselijk geweld. Deze organisaties dienen deel uit te maken van het expertiseteam.

- In de aanpak van huiselijk geweld wordt op verschillende momenten vanuit verschillende organisaties ten aanzien van hetzelfde gezinssysteem taxaties afgenomen. Deze *taxatiemomenten* bepalen de verdere procesgang. Denk hierbij aan bijvoorbeeld de RIHG die (mede) bepaalt of er wel of geen huisverbod wordt opgelegd, de RISC die de intensiteit van reclasseringscontact (mede) bepaalt, taxaties binnen Bureau Jeugdzorg die (mede) bepalen of er wordt opgeschaald of taxaties binnen de Vrouwenopvang die de mate van bescherming van het slachtoffer (mede) bepaald. Tijdens de pilot is gebleken dat de uitkomst van verschillende taxaties uiteenlopen. Hiervoor moet een oplossing worden gezocht.
- Door de *bezuinigingen* bleken diverse organisaties grote moeite hadden met (het volhouden van) deelname aan het expertiseteam. Het expertiseteam voldeed aan de vraag van de minister, detecteerde de ernstigste vormen van huiselijk geweld, maar was vervolgens onvoldoende uitgerust om huiselijk geweld aan te pakken zoals het team dat graag zou willen.
- Naast de vraag *'wanneer prioriteren we een casus als Code Rood* stelt het expertiseteam op zowel casus- als procesniveau de vraag *'en wanneer laten we los?'*. Wie voelt zich ervoor verantwoordelijk de casus weer aan te melden wanneer het gezin na een bepaalde periode nog steeds zorgwekkend blijft maar zorg vermijdt? De pilot Code Rood heeft nog onvoldoende reikwijdte om dit punt nader uit te werken.
- Tot slot is *coördinatie* in samenwerking in de aanpak van huiselijk geweld van groot belang. Dit zowel *op casusniveau, procesniveau maar ook bestuurlijk niveau*.

Bijlagen

Procesbeschrijving casusregie volgens de multifocus methode.

Aanpak

Binnen de multifocus methode speelt intensief casemanagement een cruciale rol. Intensief casemanagement wordt gedefinieerd als een specifieke vorm van interventie, bedoeld om samen met ketenpartners in gezinnen met meervoudige, complexe problemen een integrale, sluitende en effectieve aanpak van huiselijk geweld te realiseren.

Rust in het gezin

De casusregisseur streeft ernaar om - na alle tumult in het gezin- rust te scheppen. Vanuit deze rustsituatie wordt het gezin gestimuleerd de regie in handen te nemen, gericht op het beteugelen van agressie. Deze benadering is gericht op het stoppen van geweld door:

1. het vergroten van de draagkracht van het gezin en het verkleinen van de draaglast
2. het verbeteren van het functioneren van ieder van de gezinsleden
3. het helpen van ieder van de gezinsleden bij het (her)krijgen van autonomie en van grip op de situatie
4. het vergroten van de onderlinge betrokkenheid van de gezinsleden (in het besef van de onontkoombare onderlinge afhankelijkheid in een gezin)
5. het (h)erkennen van ieders behoeften
6. empowerment, mobiliseren van de eigen kracht van elk van de gezinsleden
7. het versterken van het netwerk van de gezinsleden.

Het kenmerkende van de aanpak van intensief casemanagement is het driesporenbeleid 'pleger-slachtoffer-kinderen' in combinatie met de consequente toepassing van specifieke systemische/systeemgerichte interventies.

Aanmelding

Verloop van de acties van de casusregisseur(het kan zijn dat er sprake is van een huisverbod):

1. de casusregisseur legt de eerste contacten en heeft gesprekken met alle gezinsleden, ook met de kinderen
2. rust te creëren in het gezin
3. een ingang te bieden voor verdere hulp
4. de risico's in te schatten
5. de rol en positie van de casusregisseur te verduidelijken.

Taxatiefase en intake

De bovengenoemde eerste contacten gaan vloeiend over in de taxatiefase waarin de casusregisseur de ontstaansgeschiedenis van het geweld en de problemen in het gezin verkent en beoordeelt.

De casusregisseur vraagt toestemming om contact op te nemen met de huidige hulpverleners van het gezin en om de informatie te delen met ketenpartners. Dat gebeurt aan de hand van een speciaal toestemmingsformulier. Altijd wordt contact gelegd met de huisarts.

De casusregisseur probeert zo snel mogelijk inzicht te krijgen in de hulphistorie van het gezin: bij welke instanties heeft het, voor welke problemen, tot nu toe hulp gezocht en met welk resultaat?

De casusregisseur gaat na hoe het zit met drankgebruik en eventueel gebruik van drugs.

Vervolgens neemt de casusregisseur een biografische anamnese af door middel van een genogram en schetst de casusregisseur aan de hand van de hiërarchie van Engel – een beeld van de context waarin het geweld is ontstaan.

In deze fase zijn de houdingaspecten en vaardigheden positioneren, engageren, confronteren, normeren, provoceren en vragen stellen van belang.

Intake

De casusregisseur maakt een uitgebreide intake en maakt gebruik van de volgende hulpmiddelen:

1. Het maken van een genogram, samen met de gezinsleden. Dit is een soort ‘stamkaart van de familie’ die inzicht verschaft in de coalities, driehoeken en andere relatiepatronen over meerdere generaties. Het biedt de casusregisseur en de gezinsleden de mogelijkheid om nieuwe verbanden te leggen, waardoor er op een andere wijze tegen de problemen in het gezin aangekeken kan worden.
2. Relatiekaart. Met behulp van de relatiekaart wordt de dynamiek van de gezins-, vriendschaps- en netwerkrelaties in beeld gebracht.
3. De hiërarchie van Engel. Hiermee kunnen problemen die de context vormen waarbinnen het geweld kon ontstaan, in kaart worden gebracht. De hiërarchie van Engel onderscheidt niveaus of deelgebieden waarop een stoornis of vraag van de cliënt benaderd en verklaard kan worden: maatschappij, netwerk/familie, gezin, tweerelatie, individu, biologie. De hiërarchie van Engel kan ook gebruikt worden om alvast te zoeken naar oplossingen voor de problemen die het geweld in de hand hebben gewerkt.
4. Psycho-educatie. Het geven van voorlichting over het probleem, de oorzaken en gevolgen, het verloop en de symptomen. Het houdt ook advisering in: wat kunnen cliënten en de mensen in hun nabije omgeving doen om het probleem beter te hanteren, de regie over hun leven weer op te pakken en te voorkomen dat de problematiek zich herhaalt. De bedoeling is ook de werking van de geweldspiraal uit te leggen en ouders te informeren over de schadelijke effecten voor kinderen als zij getuige zijn van het geweld.

Opstellen behandelplan

De intakegesprekken met alle betrokkenen, het opgestelde genogram en het model van Engel worden vastgelegd in een intakeverslag. Dat intakeverslag wordt naar het veiligheidshuis, de ketenpartners, de huisarts en de procesmanager van de gemeente gestuurd. Dat dossier vormt de basis voor het behandelplan. Dit is een plan van aanpak voor de korte termijn, waarin adviezen worden gegeven over het verdere verloop. Het geeft aan welke inspanningen van cliënten en hulpverlenende instanties verwacht worden en het biedt de mogelijkheid om het proces op vaste tijdstippen te evalueren.

Binnen een week vindt er een ‘rond de tafelconferentie’ plaats onder regie van de casusregisseur. Alle betrokken ketenpartners en andere hulpverleners die in het gezin een rol spelen worden uitgenodigd. Bij dat overleg worden alle intakebevindingen van alle betrokken instellingen naast elkaar gelegd en besproken en van een betekenis voorzien (werkhypothese). Dat leidt tot een gezamenlijk plan van aanpak, een gezamenlijk hulpaanbod aan het gezin.

Wanneer er sprake is van een huisverbod?

Bij de ‘rond de tafel’ conferentie stellen de ketenpartners ook gezamenlijk een advies op aan de burgemeester over het huisverbod. Als het gevaar geweken is en als het cliëntsysteem de aangeboden hulp accepteert, wordt geadviseerd het huisverbod niet te verlengen. Als er sprake is

van voortdurende dreiging, als de pleger het huisverbod overtreedt of de geboden hulp niet accepteert, wordt geadviseerd het huisverbod te verlengen tot 28 dagen (of zoveel korter als mogelijk). Dat advies moet op de achtste dag na het opleggen van het huisverbod aan de burgemeester zijn gegeven. Die beslist uiteindelijk of het huisverbod verlengd wordt of niet. Hulpaanbod door ketenpartners, afronding en afsluiting. Als het eventuele huisverbod voorbij is, komt de pleger in de meeste gevallen weer terug in het gezin. De casusregisseur begeleidt die terugkeer. Het plan van aanpak dat de betrokken ketenpartners in de vorige fase hebben vastgesteld, wordt nu ten uitvoer gebracht. In de meeste gevallen impliceert dat de start van maatschappelijk werk, jeugdzorg en/of forensische psychiatrie. Het gezin moet contact opnemen met deze instanties of omgekeerd. De casusregisseur zorgt voor een warme overdracht en houdt in de gaten of alle afspraken worden nagekomen.

Na drie maanden – of eerder als daar aanleiding voor is – volgt een overleg over of met het gezin tussen de casusregisseur en de betrokken ketenpartners. Daarin wordt de voortgang geëvalueerd. De rapportage van dit overleg wordt naar de procesmanager van de gemeente gestuurd.

Na twaalf maanden is er opnieuw een overleg over het gezin. Ook daaraan nemen de casusregisseur en de betrokken ketenpartners deel. Zo mogelijk wordt hierbij de hulpverlening afgesloten en beëindigen de casusregisseur en ketenpartners het contact met het gezin. Aangezien het gaat om gezinnen met meervoudige, complexe problemen komt het regelmatig voor dat een langdurige vorm van begeleiding of ondersteuning noodzakelijk is in de vorm van gespecialiseerde gezinszorg, ambulante vormen van woonbegeleiding of een relatie met maatschappelijk werk.

De vaardigheden en werkwijzen die de casusregisseurs in deze fase toepassen, zijn vragen stellen en luisteren, verbinden, gezinsleden leren met elkaar te praten, externaliseren, omkeringen en paradoxen, positieve connotaties, metacommunicatie, circulair bevragen en vooral: meervoudige partijdigheid.

Het kind staat altijd voorop!

Als er een casusregisseur binnen een gezin met (kleine) kinderen komt probeert de casusregisseur in principe altijd ook met hen te praten. Dit gebeurt om te voorkomen dat het huiselijk geweld, en het getob daarover, de ontwikkeling van kinderen nog meer schaadt. Het doel van de gesprekken is uitleg te geven over wat er gebeurt bij een huisverbod, te 'ontschuldigen' (zij zijn niet de schuld van het geweld) en bij te dragen aan het herstel van de ouder-kindrelatie door de kinderen te stimuleren met hun ouders te praten over het gebeurde en hun gevoelens daarbij te vertellen. Als dat te moeilijk voor hen is, kan de casusregisseur ook als spreekbuis voor hen dienen. Daarnaast zijn de gesprekken van de casusregisseur met kinderen bedoeld om te observeren wat de impact van het geweld op de kinderen is en soms om duidelijkheid te krijgen over wat er precies is gebeurd.